

NATUR- OCH TRAFIKPROCESSENS MILJÖBERÄTTELSE

Enligt kravstandarden Svensk Miljöbas

2015-10-02
Nacka kommun

Sammanfattning

Svensk Miljöbas (SMB) är en nationell standard för miljödiplomering av små och medelstora företag/verksamheter. För att miljödiplomeras krävs ett systematiskt förbättringsarbete i den egna verksamheten.

Kraven i Svensk Miljöbas Nacka bygger på centrala delar i den internationella miljöledningsstandarden ISO 14 001. Den stora skillnaden är att miljödiplomeringen har lägre dokumentationskrav och fokus på konkreta miljöförbättringar och miljöutbildning.

Svensk Miljöbas är en ideell förening som förvaltar och utvecklar nationella kravstandarder för utfärdare, revisorer och verksamheter. Medlemmar i SMB består av såväl kommuner som privata aktörer.

Miljöberättelsen beskriver inledningsvis verksamhetens organisation, huvudsakliga verksamhet och syfte. Därefter beskrivs verksamhetens mest betydande miljöpåverkan. Gällande styrdokument listas, såsom policys och strategier exempelvis medarbetarpolicy, upphandlingspolicy, riktlinjer för användning av bilar etc. Vidare beskrivs de lokala miljömålen med aktiviteter utifrån de påverkansfaktorer som verksamheten identifierat som betydande. En förteckning av både genomförda och planerade miljöutbildningar ska finnas.

Natur- och trafikprocessens miljöpåverkan har inventerats under 2011 - 2015. Genom riskbedömning identifierades sedan de betydande miljöaspektsområdena i verksamheten;

1. Kompetens, utbildning och information
2. Inköp och upphandling
3. Transporter och resor
4. Energi
5. Farligt avfall
6. Kemikalier
7. Avlopp

Natur- och trafikprocessen består till hälften av tjänstemän som sitter i stadshuset och hälften arbetar med drift och underhåll. Bland tjänstemännen i stadshuset finns påverkansmöjligheter när det gäller upphandling av entreprenader vid ut-/ombyggnad och drift av väg- park och vatten- och avloppsanläggningar i kommunen samt planering, utbyggnad och underhåll av kommunens infrastruktur. Många av de betydande miljöaspekterna ansvarar den tekniska drifts- och underhållsenheten för. Nackas miljöpolicy visar färdriktningen och ambitionsnivån övergripande för kommunens miljöarbete. Natur- och trafikprocessen miljöstrategi kompletterar kommunens övergripande miljöpolicy.

Nacka kommun
Dag Björklund
2014-10-01

Innehållsförteckning

1	Kontaktuppgifter och fakta	4
2	Organisation och verksamhet.....	4
2.1	Politiskt ansvar	4
2.2	Budget och uppföljning	4
2.3	Avgränsning.....	5
2.4	Miljögrupp	5
2.5	Miljöledningssystem.....	5
3	Miljöpåverkan	7
3.1	Nacka kommuns miljöpåverkan – översiktlig nulägesbeskrivning	8
3.1.1	(1) Begränsad klimatpåverkan	8
3.1.2	(2) Frisk luft.....	8
3.1.3	(3) Giffri miljö	8
3.1.4	(4) Levande sjöar, vattendrag och hav i balans	8
3.1.5	(5) God bebyggd miljö	9
3.1.6	(6) Ett rikt växt- och djurliv	9
3.2	Natur- och trafikprocessens miljöpåverkan	9
4	Miljöpolicy och Natur- och trafikprocessens miljöstrategi	10
5	Miljömål.....	12
6	Handlingsplan	13
6.1	Tekniks gemensamma miljöåtaganden	13
6.2	Natur- och trafikprocessens enhetsspecifika miljöåtaganden.....	19
7	Indikatorer	20
8	Miljöförbättringar.....	21
9	Förteckning över genomgångna utbildningar	22

I Kontaktuppgifter och fakta

Adress:	Granitvägen 15, 131 81 Nacka
Telefon:	08-718 80 00
E-post:	Nina.hammargren@nacka.se
Miljöansvarig:	Nina Hammargren
Telefon:	08-718 76 06
Hemsida:	www.nacka.se
Organisationsnr:	212000–0167
Antal anställda:	150 personer
Omsättning:	Ca 450 mnkr

2 Organisation och verksamhet

Natur- och trafikprocessen svarar för att gemensamma funktioner och utrymme bidrar till att Nacka är en attraktiv kommun att leva och verka i oavsett om du bor eller arbetar här eller besöker oss tillfälligt. Du ska möta en välskött utemiljö, rent vatten och god framkomlighet.

2.1 Politiskt ansvar

Huvudansvaret för måluppfyllelse för respektive lokalt miljömål ska följa nämndernas ansvarsområden enligt antagna reglementen. Nämnderna ska i sin verksamhetsplanering anta nyckeltal och formulera konkreta åtgärder för måluppfyllelse. I årsbokslutet ska måluppfyllelsen redovisas. Det är viktigt för kommunens styrning och ledning att arbetet och uppföljningen av miljömålen inordnas i det samlade arbetet med mål och budget.

Genom att sprida ansvaret till nämnderna möjliggörs att miljömålsarbetet blir så realistiskt och verksamhetsanknutet som möjligt, samtidigt som respektive nämnd får ett ökat egenansvar och engagemang i aktiviteterna att nå sina mål. Arbetet med att ta fram åtgärder och följa upp nyckeltalen ska stödjas och samordnas av stadsledningskontoret.

Natur- och trafiknämnden har det politiska ansvaret att inom beslutad budget prioritera och följa upp aktiviteter som genomförs av tjänstemän inom ett antal organisatoriska enheter. Processen leds och utvecklas av natur- och trafikdirektören som också ser till att natur- och trafiknämnden får det stöd den behöver för att ta sitt ansvar. De fem enheterna som i huvudsak verkar inom natur- och trafikprocessen är; VA- och avfallsenheten, vägenheten, trafikenheten, park- och naturenheten samt tekniska drift- och underhållsenheten.

2.2 Budget och uppföljning

Uppföljning och planering sker kontinuerligt inom berörda enheter och rapporteras som bokslut och prognos/budget varje tertiäl till nämnden. Utfall av verksamheten inklusive måluppföljning rapporteras till och antas i natur- och trafiknämnden. Efter nämndens godkännande går rapporterna vidare i sammanställt skick till kommunfullmäktige.

Varje enhetschef ansvarar för att prioritera tilldelade resurser för enhetens uppdrag. Om ytterligare resurser krävs för uppdraget skall det påtalas och ytterligare resurser tillsättas

eller ambitionen justeras. I detta ingår likväl att fördelning av resurser för miljöåtgärder framkomna i samband med årlig utredning hanteras i den ordinarie budgetprocessen.

Miljömål föreslagna av natur- och trafiknämnden och beslutade av fullmäktige följs upp per tertial enligt ovan. Mål eller aktiviteter satta och beslutade inom enhet följs upp per enhet och stäms av och koordineras i natur- och trafikdirektörens ledningsgrupp för natur- och trafikprocessen.

2.3 Avgränsning

Miljöarbetet inom natur- och trafikprocessen avgränsas till de uppdrag som verksamheten är ålagd att ansvara för genom finansiering av natur- och trafiknämnden. Det innebär att samtliga uppdrag från natur- och trafiknämnden ska klara kraven i svensk miljöbas, detta oavsett uppdragen delegerats från natur- och trafiknämnden till natur- och trafikprocessen eller annan kommunal verksamhet.

2.4 Miljögrupp

Miljöarbetet inom natur- och trafikprocessen organiseras genom att det finns en medarbetare från varje enhet som ingår i en miljögrupp, som miljöansvarig varit sammankallande till. Miljögruppen har träffats regelbundet och utbildats i standarden. Nyckelpersoner har utbildats i miljöbalken. Styrgrupp för miljöarbetet är natur- och trafikdirektörens ledningsgrupp. Enhetscheferna är ansvariga för miljöarbetet på sina enheter, inte den miljöansvariga eller de som ingår i miljögruppen. Ytterst ansvarig tjänsteman är natur- och trafikdirektören.

2.5 Miljöledningssystem

Natur- och trafikprocessens miljöledningssystem finns tillgänglig för samtliga medarbetare via kommunens intranät, KanalN. Under Tekniks flik Arbetsstöd publiceras de rutiner som verksamheten själva tagit fram för att dokumentera miljösäkra arbetsförfaranden och handläggning. Verksamheten har även ett system (SMART – skydd mot alla risker och tillbud) som används för årliga riskbedömningar av arbetsmiljö, miljö och säkerhetsarbetet inom natur- och trafikprocessen. Alla enheter genomför årliga riskbedömningar och enhets- och/eller gruppchef är ansvarig för genomförande, resurstillsättning och uppföljning av att samtliga identifierade risker hanteras. I SMART har varje enhets-/gruppchef en handlingsplan som är tids- och målsatt. Natur- och trafikprocessens gemensamma handlingsplan med mål för och uppföljning av miljöarbetet återfinns i miljöberättelsen. Samtliga medarbetare har/ska gå utbildning i grundläggande miljökunskap, nyckelpersoner utbildas i miljöledning och miljölagstiftning. Miljögruppen har utbildats i Svensk miljöbas kravstandard.

I SMART samlas och hålls även samtliga lagkravsdokument uppdaterade, detta kompletteras med nödlägesberedskapen som finns i [akutplanen på KanalN](#).

Tekniska drift- och underhållsenheten bemannar en beredskapsstyrka för VA året runt samt en för väg under vinterperioden from 15 oktober tom 15 april. Bemanningen består av tre medarbetare inom VA, varav en är arbetsledare samt fyra medarbetare på väg under vinterperioden, varav en är arbetsledare. Styrkan är i beredskap alla vardagar

mellan kl 16.00 tom 06.30 samt dygnet runt på helgdagar. Larm kommer till största delen från SOS som är kontrakterad partner till Nacka kommun efter kontorstid. Larm kan dock även komma från medarbetare i Nacka kommun eller Kontaktcenter innan de stänger för dagen. Vardagar kontorstid kommer larm från SOS, medborgare via Kontaktcenter samt medarbetarna själva. Dagtid finns tre arbetsledare på väg samt fyra arbetsledare på VA för hantering av nödläge.

Arbetsledare för beredskapen har en dator eller en läsplatta, där all viktig information kring olika rutiner och telefonnummer finns att tillgå. Dokument som finns där är t.ex, telefonlista till miljöenhetens inspektörer utanför kontorstid, larmlista till andra miljöinspektörer, telefonlistan till entreprenörer som kan kallas in vid behov, telefonlista till arbetsledning för Keolis/SL, rutin för viltvård samt telefonnummer och rutin vid större olycka mm.

Miljöansvar- och kompetens

Teknisk direktör	Miljöansvar	Kompetens
Dag Björklund	Natur- och trafikprocessen	Grundläggande miljökunskap och miljöledningssystem/ Upptaktsutbildning. Chefskurs i miljöbalken våren 2012.
Enhetschefer	Miljöansvar	Kompetens
Anders Lindh	VA & avfallsenheten	Chefskurs i miljöbalken våren 2012
Christer Söderberg	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Chefskurs i miljöbalken våren 2012
Camilla Estlind	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Chefskurs i miljöbalken våren 2012
Mats Wester	Vägenheten	Chefskurs i miljöbalken våren 2012
Mikael Ranhagen	Trafikenheten	Chefskurs i miljöbalken våren 2012
Annika Skogetun	Park- och naturenheten	Kolla upp!
Medarbetare	Miljöansvar	Kompetens
Nina Hammargren	Controller, Miljöansvarig	Miljöörkort
Eva Scharin	Miljöutvecklare	Biolog, miljö- och hälsoskyddsinspektör
Marianne Areskog	Miljögruppen	Miljöörkort. Jobbar med hållbart resande frågor.
Katarina Södergren	Miljögruppen	Civ. ing maskinteknik med inriktning miljöledning, intern miljöutbildning Miljö och stadsbyggnad. Miljöörkort
Kajsa Gustavsson	Miljögruppen	Miljöörkort, interna miljöutbildningar från Miljöstegen. Utbildning i Miljöbalken.
Isa Hellberg	Miljögruppen	Miljöörkort, Eco Driving, arbetat med miljöperspektiv i transportbranschen. Uppsats kring uppföljning av Eco Driving i lastbilar.
Maria Melin	Miljögruppen	Miljötekniker, fristående kurser universitetsnivå inom miljövärd.
Anna Blomberg	Miljögruppen	Miljöörkort, ansvarig för miljöfrågor på Vägenheten.

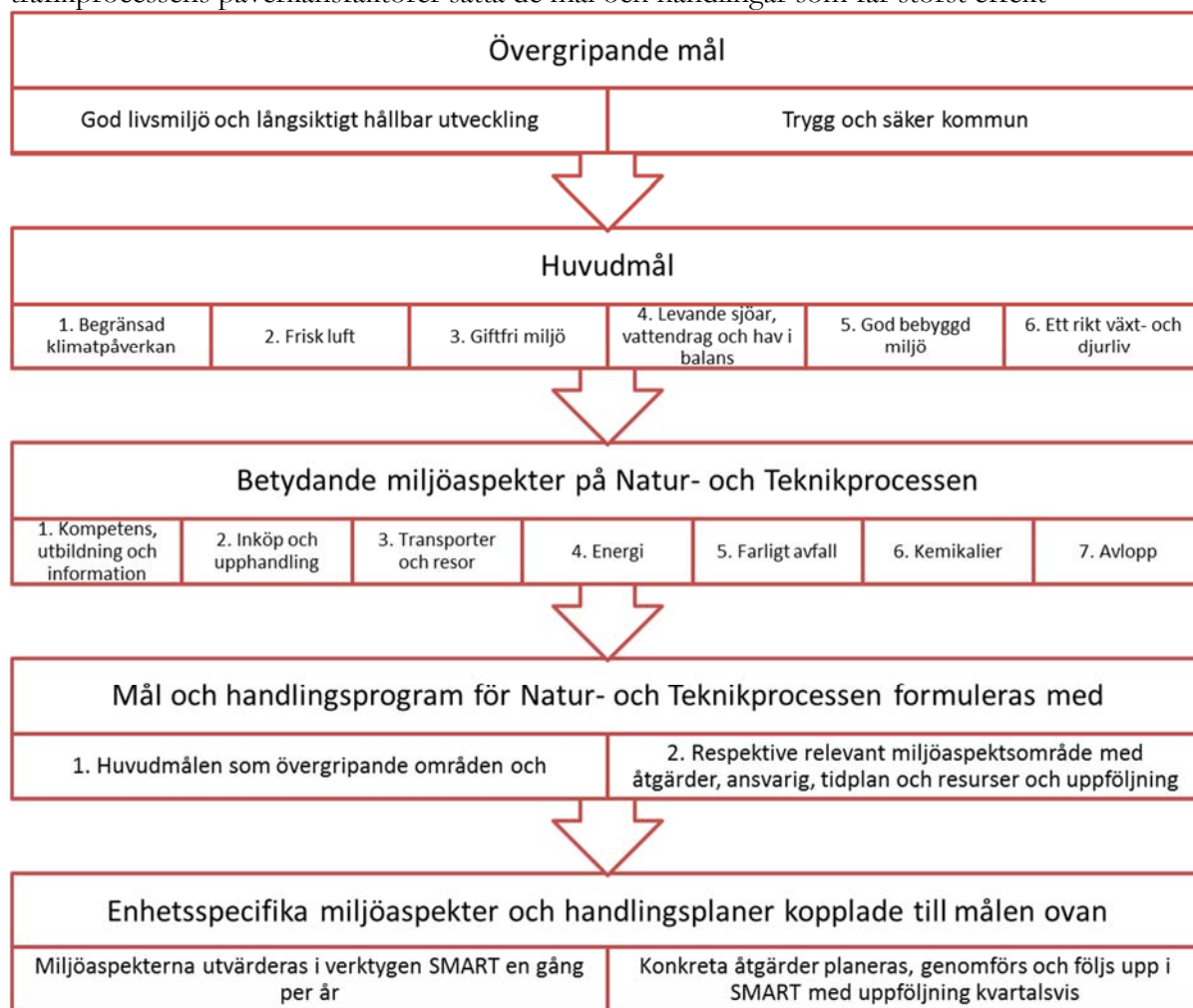
Övriga medarbetare	Hela Natur- och trafikprocessen	Grundläggande miljökunskap, 3h alt. miljöörkort Information om verksamhetens miljöarbete
Miljöstegen	Miljökonsult, stödfunktion	
Aptor	Konsult, stödfunktion	

Miljöansvarig

Nina Hammargren har utsetts till miljöansvarig av natur- och trafikdirektören. Hennes ansvar och befogenhet är att driva och följa upp miljöledningsarbetet.

3 Miljöpåverkan

För att det på ett naturligt sätt ska finnas en röd tråd genom det miljöarbete som sker i kommunen som helhet och har Natur- och trafikprocessen valt att utgå från först de övergripande målen och därefter de lokala miljömålen för att utifrån natur- och trafikprocessens påverkansfaktorer sätta de mål och handlingar som får störst effekt

3.1 Nacka kommuns miljöpåverkan – översiktlig nulägesbeskrivning

3.1.1 (1) Begränsad klimatpåverkan

Kunskapsunderlag:

Relativt bra, dels tack vare utredningsarbetet från konsultföretaget WSP angående ”Nacka kommuns klimatpåverkan av växthusgaser” som väntas ge ytterligare kunskapsunderlag, dels framöver när Nackas klimatprogram blir färdigställt.

Miljömålstatus:

För att nå målet krävs kraftigt minskade utsläpp av växthusgaser. Energiproduktionen och vägtrafiken är de största utsläppskällorna i länet sett från ett produktionsperspektiv. Dock står hushållens privata konsumtion inom kategorier som flygresor, boende och matproduktion proportionerligt för en mångdubbelt större andel av Nackas totala klimatpåverkan. Energisektorns utsläpp tenderar att minska medan utsläppen från vägtrafiken ökar. Att nå målet samtidigt som Nacka växer är en stor utmaning.

3.1.2 (2) Frisk luft

Kunskapsunderlag:

Bra, tack vare löpande data från Stockholms och Uppsala Läns Luftvårdsförbunds mätningar och modelleringar.

Miljömålstatus:

Inga miljökvalitetsnormer överskrids i Nacka, det vill säga där personer stadigvarande vistas. Utvecklingen är positiv, eftersom trenden för partiklar (PM 10 och PM 2,5) är positiv, trenden för kvävedioxid förväntas bli positiv när nästa generations fordon kommer medan trenden för marknära ozon i stadsmiljö är oförändrad.

3.1.3 (3) Giftfri miljö

Kunskapsunderlag:

Dåligt när det gäller data om gifter i material och byggprocess. Relativt bra avseende MIFO-objekt (förorenad mark).

Miljömålstatus:

Nacka och länet står inför utmaningar, bland annat ökad belastning av kemikalier i vattenmiljön. Regionen är särskilt belastat till följd av den stora befolkningstätheten, tillväxttakten, hög konsumtion, transporter, ökande avfallshantering och förbränning, samt länets långa industrihistoria, vilket även Nacka delar. (Vad gäller etappmål om inköp av ekologiska livsmedel så utgörs för närvarande 15 % av livsmedelskostnaden för Sveriges skolkök av ekologiska livsmedel). Regeringen fastställde 2006 ett nationellt inriktningsmål om att 25 % av alla livsmedelsinköp inom offentlig sektor skulle bestå av ekologiska livsmedel. Målet för inköpsprocessen i Nacka kommun är redan nu satt till 50 % miljömärkta varor för 2014. År 2013 uppnåddes 18 %.)

3.1.4 (4) Levande sjöar, vattendrag och hav i balans

Kunskapsunderlag:

Relativt bra, mycket tack vare Nackas eget miljöövervakningsprogram av våra sjöar och kustvatten samt Vattenmyndighetens klassningsarbete.

Miljömålstatus:

Dåligt vad gäller kustvatten, allt kustvatten är övergött och påverkat av kemiska ämnen. Insjöarna har måttlig ekologisk status. 14 av 25 sjöar som provtas uppnår dock ”god ekologisk status” (övriga är alltför övergödda). Endast två av nio vattenförekomster i kommunen är klassade såsom ha ”ej god kemisk status”.

Generellt innebär en ökande befolkning växande avloppsvolymer, ökad biltrafik, konsumtion och ökat antal fritidsbåtar. Klimatförändringar i form av skyfall och översvämningar riskerar

att förvärra situationen. Ytterligare kapacitet förstörs om mark hårdgörs i samband med exploatering.

I Nacka har bräddmängderna av orenat avloppsvatten ut till sjöar och vattendrag varit förhållandevis små (0,005-0,06 %). Fram till 2030 beräknas ca 2 200 fastigheter anslutas till kommunalt VA i Nacka kommun.

3.1.5 (5) God bebyggd miljö

□ *Kunskapsunderlag:*

Bristfälligt, men har god potential att förbättras.

□ *Miljömålstatus:*

Varierande, befolkningsstillväxten medför ett stort behov av bostäder. En utmaning är att bygga den täta, tillgängliga och hälsosamma staden med frisk luft, god inom- och utomhusmiljö och grönområden. Stor förtätningspotential väntas ske i samband med tunnelbanans förlängning till Nacka. Andelen cykelresor utav totala andelen personresor är i Nacka 5 % (Stockholm 5 % Malmö 15 %). Avseende kollektivtrafiken låg Nacka 2003 på 0,69 ”påstigningar med kollektivtrafik per boende”, 2012: 0,71 påstigningar. Innebär en reell ökning om 2,9 % på tio år.

Kommunen följer upp alla stadsbyggnadsprojekt från 2013 inom ramen för riktlinjerna för hållbart byggande. Genom att följa upp vilka målområden och åtgärder man planerar för kommer vi få bättre kontroll på hållbart byggande i våra projekt.

3.1.6 (6) Ett rikt växt- och djurliv

□ *Kunskapsunderlag:*

Varierande, rätt bra vad gäller generell inventering och kartering av naturområden men inte vad avser indikatorerna.

□ *Miljömålstatus:*

En långsam men kontinuerlig förlust av biologisk mångfald pågår i länet och även i Nacka. Det

beror bland annat på den fragmentering av grönstrukturen som pågår, till följd av en hög exploateringstakt. Fler åtgärder krävs inom skydd, skötsel och fysisk planering, för att bygga in och inte bort biologisk mångfald.

3.2 Natur- och trafikprocessens miljöpåverkan

Miljöutredning, betydande miljöaspekter och rådighet

Att välja ut vilka miljöområden som är verksamhetens s.k. *betydande miljöaspekter* är ett sätt att prioritera miljöarbetet mot de områden som har störst påverkan på miljön.

Aspekterna utgör således den inriktning som mål, kompetensutveckling, verksamhetsrutiner och miljöledningssystemet ska fokusera på. Som grund vid riskbedömning av verksamhetens betydande miljöaspekter, vägs miljöpåverkan och omfattningen av en viss aktivitet samman. De betydande aspekter som verksamheten har rådighet över blir högst prioriterade och målsatta. Till exempel kan ”hantering av kemikalier vid klottersanering” ha stor hälso- och miljöpåverkan, och eftersom det sker inom natur- och trafikprocessen och man har rådighet när det gäller både kompetens, inköp, förvaring och hantering av kemikalierna som används vid klottersaneringen, är detta en betydande miljöaspekt som blir prioriterad och målsatt.

Natur- och trafikprocessens totala miljöpåverkan har kartlagts under 2011 - 2015. Genom riskbedömning identifierades sedan de betydande miljöaspektsområdena i verksamheten.

Natur- och trafikprocessens betydande miljöaspekter ligger inom:

1. Kompetens, utbildning och information
2. Inköp och upphandling
3. Transporter och resor
4. Energi
5. Farligt avfall
6. Kemikalier
7. Avlopp

Enheternas betydande miljöaspekter skiljer sig åt

Natur- och trafikprocessen består till hälften av tjänstemän som sitter i stadshuset och hälften arbetar med drift och underhåll. Bland tjänstemännen i stadshuset finns påverkansmöjligheter när det gäller upphandling av entreprenader för drift- och underhåll vid utbyggnad av väg- park och vattenanläggningar i kommunen samt planering, utbyggnad och underhåll av kommunens infrastruktur. Många av de betydande miljöaspekterna ansvarar den tekniska drifts- och underhållsenheten för. Natur- och trafikprocessen saknar rådighet över uppvärmning, avfallshantering och produktval i stadshuset, vilket i stället serviceenheten och inköpsenheten kan påverka. Båda dessa enheter är likväl diplomerade enligt Svensk miljöbas kravstandard.

4 Miljöpolicy och Natur- och trafikprocessens miljöstrategi

[Nackas miljöpolicy](#) visar färdriktningen och ambitionsnivån övergripande för kommunens miljöarbete. Den ska medverka till en god livsmiljö och en långsiktigt hållbar utveckling genom att:

- Kommunens huvudinriktning i miljöarbetet ska vara att utbilda, informera, stimulera och ge stöd till ett miljöanpassat beteende.
- Miljöövervakningen ska läggas upp så att den ger alla aktörer ett gensvar på sitt miljöarbete.
- Miljötillsyn ska användas som instrument för att stödja de som bedriver verksamhet med miljörisker så att deras intresse och engagemang tas tillvara.
- I den fysiska planeringen ska miljöfrågorna tidigt vägas in som en naturlig del, där riktlinjer anges i översiktsplanen och prövning görs främst genom miljökonsekvensbeskrivningar i detaljplanarbete.
- Kommunens egen verksamhet ska bedrivas på ett miljöanpassat sätt och kommunen ska sträva efter ständiga förbättringar i sitt miljöarbete. Miljöhänsyn ska vägas in vid upphandling av varor och tjänster.
- Miljöarbetet ska följas upp, utvärderas och redovisas öppet.

Uppföljning, utvärdering och återkoppling av kommunens miljöpolicy

I samband med uppföljning och utvärdering av Nacka kommuns miljöarbete enligt miljöpolicyens intentioner, ska också miljöpolicyen följas upp och utvärderas. Resultatet av detta liksom uppföljningen av miljösituationen samlas i ett hållbarhetsbokslut som rapporteras till politiken.

Natur- och trafikprocessens miljöstrategi kompletterar kommunens övergripande miljöpolicy, för att göras relevant i förhållande till verksamhetens alla delar och dess betydande miljöaspekter:

Natur- och trafikprocessens miljöstrategi

Vi minskar kontinuerligt vår miljöpåverkan, med fokus på våra betydande miljöaspekter inom områdena kompetens, upphandling och inköp, transport och resor, energi, avfall, kemikalier samt avlopp. Detta görs genom att natur- och trafikprocessen följer kommunens övergripande riktlinjer på miljöområdet vilka är följande:

- Natur- och trafikprocessen ska ständigt utveckla samt förbättra sitt miljöarbete. Samtliga medarbetare ska få utbildning och information för att kunna ta ett aktivt ansvar för vår miljöpåverkan.
- Natur- och trafikprocessen ska förebygga tillbud och olyckor som negativt påverkar hälsa, miljö och egendom, genom att årligen genomföra en riskbedömning inom säkerhet, miljö och arbetsmiljö för att identifiera behov av åtgärder inom nämnda områden. För detta används [Verktyslådan SMART](#)
- Natur- och trafikprocessen ska påverka sina leverantörer till ansvarsfullt miljöarbete och beakta miljöhänsyn såväl vid löpande upphandling som inför varje investeringsbeslut. Enligt kommunens [policy för inköp och upphandling](#) uppfylls miljökraven genom att handla varor och tjänster som är miljöanpassade med avseende på den yttre miljön och arbetsmiljön, material- och energieffektiva samt tillverkade av förnybara råvaror och återvunnet material. Dessa varor ska även kunna återanvändas/återvinnas samt vara biologiskt lätt nedbrytbara utan skadliga restprodukter. Skadliga ämnen för miljön och hälsa ska ersättas med mindre farliga.
- Natur- och trafikprocessens resor inom tjänsten ska minimera klimatpåverkan genom att enhetscheferna arbetar in kommunens medarbetarpolicy som innefattar i sin verksamhet, så att samtliga medarbetare tar ett eget ansvar för att alla resor för Nacka kommun görs så klimatanpassade som möjligt.
- Strategi för minskad energianvändning. Nacka kommun har beviljats bidrag 2011-2013 från Statens energimyndighet för att ta fram en strategi för att minska energianvändningen i den kommunala verksamheten. Åtgärderna inom natur- och trafikprocessen består bland annat av energieffektivisering i kommunens VA-system, transporter (arbetsfordon), gatubelysning och avfallshantering.
- Natur- och trafikprocessen ska i enlighet med kommunens dagvattenpolicy verka för att kommunens dagvatten omhändertas miljöanpassat och säkert, genom att redan från planeringsstadiet identifiera de möjligheter som finns för området, för att nyttja dessa på bästa möjliga sätt.
- Natur- och trafikprocessen ska delta aktivt i Nacka kommuns stadsbyggnadsprocess, för att bidra med sin expertis så att föroreningar minimeras till sjöar och vattendrag, och byggandet av infrastrukturen blir långsiktigt hållbart ur tekniskt hänseende. Natur- och trafikprocessen ska öppet redovisa sin miljöpåverkan och kommunicera sitt miljöarbete internt inom kommunen samt externt till medborgare och andra intressenter genom att årligen uppdatera verksamhetens miljöberättelse.
- Natur- och trafikprocessen ska uppfylla gällande miljölagstiftning och miljömyndigheternas krav, genom att regelbundet hålla sig uppdaterad med gällande lagkrav, och ha en enligt miljöbalken väl fungerande egenkontroll. Gällande lagkrav finns att läsa i Lagportalen i Verktyslådan SMART. Aktuella

författningar/lagar hålls uppdaterade av systemägaren Aptor AB, uppdateringarna sker en gång varje månad. Alla med administratörbehörighet får e-post med information om uppdateringar i lag listan. Var och en kan via Lagportalen begära uppdateringar via e-postutskick. Alla medarbetare inom Natur- och trafikprocessen ska känna till och kunna tillämpa de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. Miljöbalken.

5 Miljömål

Övergripande målbild – Nacka kommun:

Kommunfullmäktige har antagit åtta övergripande mål som omprövas årligen. Målen är avsedda att styra så att visionen ”Öppenhet och mångfald” uppnås, och följer den grundläggande värderingen ”Förtroende och respekt för människors kunskap och egen förmåga, samt för deras vilja att ta ansvar.”

De övergripande mål som visar färdriktning och ambitionsnivå för kommunens miljöarbete är följande:

- **God livsmiljö och långsiktigt hållbar utveckling**
Med livsmiljöer menas de omgivning där vi bor, arbetar och tillbringar vår fritid. Med långsiktigt hållbar utveckling avses både ekonomisk, social och ekologisk utveckling.
- **Trygg och säker kommun**
Nacka kommun har det övergripande ansvaret för att förhindra, förebygga och begränsa skador på människors hälsa, miljö och egendom inom kommunen. Ansvaret inom trygg och säker-området spänner över en rad olika lagstiftningar och förordningar och berör i princip all kommunal verksamhet.

I juni 2014 fattade kommunfullmäktige beslut om att anta lokala miljömål för Nacka. Utgångspunkten var att ansluta sig till Länsstyrelsens regionala prioritering av sex utav de 16 nationella miljömålen, vilka även nu är Nackas huvudmål. En lokal modifiering är gjord vad gäller de vattenrelaterade målen. ”Levande sjöar, vattendrag och hav i balans” är en kombination av tre av de nationella miljömålen avseende vatten och övergödning.

Nackas huvudmål:

(1) Begränsad klimatpåverkan

Nacka ska bidra till att minska den globala klimatpåverkan genom att sänka sina direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser. Nackas egen klimatsårbarhet ska minska.

(2) Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

(3) Giftfri miljö

Nacka ska vara så giftfritt att inte människor eller miljö påverkas negativt.

(4) Levande sjöar, vattendrag och hav i balans

Sjöars och vattendrags biologiska, ekologiska, sociala och kulturhistoriska värden ska bevaras. Kust och farvatten i Nacka ska ha goda förutsättningar för rik biologisk mångfald och ha god tillgänglighet för rekreation.

(5) God bebyggd miljö

Den bebyggda miljön i Nacka ska bidra till en god livsmiljö där resurser nyttjas på ett hållbart sätt.

(6) Ett rikt växt- och djurliv

Nacka ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en bevarad mångfald av djur och växter.

Under 2015 har arbete genomförts för att identifiera vilka åtgärder som görs inom natur- och trafikprocessen för att medverka till att miljömålen nås.

Enhetsvisa mål sätts genom årlig riskidentifiering i verktygslådan SMART med fastställda datum för utvärdering om mål är uppnått.

6 Handlingsplan

Natur- och trafikprocessens huvudsakliga handlingsplaner är enhetsspecifika och hanteras i verktygslådan SMART. På övergripande nivå genomförs en mängd aktiviteter som genom natur- och trafikprocessens möjliga påverkansfaktorer bidrar till att de lokala miljömålen uppnås. Detaljerade handlingsplaner för gemensamma miljöåtaganden ansvarar respektive utsedd ansvarig för att upprätta och efterfölja. Nedan beskrivs i korthet de aktiviteter som ska leda till att målen uppnås.

6.1 Tekniks gemensamma miljöåtaganden

I nedan tabeller visas kopplingen mellan de lokala miljömålen, natur- och trafikprocessens påverkansfaktorer och ett sammandrag av de aktiviteter/åtgärder som genomförs för att bidra till att respektive lokalt miljömål uppnås. Vissa aktiviteter/åtgärder som genomförs återfinns under flera miljömål och det beror på att vi bedömer att den åtgärden får effekter på flera mål. Vad gäller tidplanen för åtgärderna har vi valt att beskriva som kort, mellan och lång sikt. Det är för att vissa av åtgärderna är det många års arbete innan det kommer att vara fullt ut genomfört. Dock pågår kontinuerligt arbeten mot att målet ska vara avklarat. Ett sådant exempel är omvandling från enskilda avlopp till kommunalt VA. Generellt kan man säga att kort sikt är inom 1-2 år, mellan är 2-5 år och lång sikt är mer än 5 år.

Begränsad klimatpåverkan	Aktivitet	Ansvarig	Tidplan	Uppföljning 2015-10-01
<i>Påverkansfaktor</i>				
<i>Kompetens</i>	Avfallsplan	Avfallsgruppen	Mellan	Beslutad, genomförande pågår
	Parkeringsstrategi	Trafikenheten	Mellan	Beslutad, genomförande pågår
	Säkra skolvägar och trafiksäkerhet för att barn ska kunna gå och cykla till skolan	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Implementering av grönstrukturprogrammet	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Grönytefaktor	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Restaurering av våtmark	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Ekotjänster	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Endast miljöklassade maskiner används	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
<i>Inköp och upphandling</i>	Skötselavtal innehåller miljökrav på drivmedel, kemiska produkter fordon och arbetsmaskiner.	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
	Krav på skötselentreprenör att de bedriver aktivt miljöarbete	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
	Miljökrav ställs i samband med upphandling och miljökonsult anlitas i arbetet	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
<i>Transporter och resor</i>	Utbyggd cykelinfrastruktur	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Underlätta för att gång, cykel och kollektivt resande	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Tillgänglighetsanpassning av busshållplatser	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Utbyggnad av infartsparkeringar	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Sänkta hastigheter från 50 till 40 km/h	Trafikenheten	Kort	Pågår
	Cykel som arbetsfordon	Trafikenheten	Kort	Finns att tillgå
<i>Energieffektivisering</i>	Utfasning kvicksilverbelysning mot mer energieffektiva ljuskällor samt dimring	Vägenheten	Mellan	Pågår
	Motorsågar och andra handmaskiner drivs med akrylatbensin (miljöklassad)	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
<i>Farligt avfall</i>	Avfallssortering för återvinning vid förrådet TDU	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Finns att tillgå
<i>Kemikalier</i>	Klotterskydd för att undvika kemisk rengöring	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår

Frisk luft	Aktivitet	Ansvarig	Tidplan	Uppföljning 2015-10-01
Påverkansfaktor				
<i>Kompetens</i>	Drift av naturreservat	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Implementering av grönstrukturprogrammet	Park- och naturenheten	Lång	Beslutad, genomförande pågår
	Grönytefaktor	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Ekotjänster	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
<i>Inköp och upphandling</i>	Krav på skötselentreprenör att de bedriver aktivt miljöarbete	Respektive upphandlande enhet	Kort	Kontinuerligt
<i>Transporter och resor</i>	Utbyggd cykelinfrastruktur	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Underlätta för att gång, cykel och kollektivt resande	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Sänkta hastigheter från 50 till 40 km/h	Trafikenheten	Kort	Pågår
<i>Energieffektivisering</i>	Eldrivna redskap vid reservatsdrift	Park- och naturenheten	Kort	Pågår

Giftfri miljö	Aktivitet	Ansvarig	Tidplan	Uppföljning 2015-10-01
Påverkansfaktor				
<i>Kompetens</i>	Avfallsplan	Avfallsgruppen	Lång	Beslutad, genomförande pågår
	Utredning dagvattendammar	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår
	Förbättrad reningskapacitet i dagvattendamm	VA- och avfallsenheten	Mellan	Pågår
	Drift av naturreservat	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Implementering av gröstrukturprogrammet	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Endast miljöklassade maskiner används	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
<i>Inköp och upphandling</i>	Skötselavtal innehåller miljökrav på drivmedel, kemiska produkter fordon och arbetsmaskiner.	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
	Krav på skötselentreprenör att de bedriver aktivt miljöarbete	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
	Miljökrav ställs i samband med upphandling och miljökonsult anlitas i arbetet	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
<i>Energieffektivisering</i>	Renovera pumpstationer	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår, plan på 2 stationer per år
	Utfasning kvicksilverbelysning mot mer energieffektiva ljuskällor samt dimring	Vägenheten	Mellan	Pågår
	Motorsågar och andra handmaskiner drivs med akrylatbensin (miljöklassad)	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
<i>Farligt avfall</i>	Avfallssortering för återvinning vid förrådet TDU	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
<i>Kemikalier</i>	Inga gifter eller konstgödsel används vid Nyckelviken	Park- och naturenheten	Kort	Pågår
	Ingen användning av ekoplug vid träfällning	Park- och naturenheten	Kort	Pågår
	Klotterskydd för att undvika kemisk rengöring	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
	Spillojor samlas i slutna kärl	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
<i>Avlopp</i>	Bräddrutin	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår
	Ersätta enskilda avlopp med kommunalt VA	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår

Levande sjöar, vattendrag och hav i balans	Aktivitet	Ansvarig	Tidplan	Uppföljning 2015-10-01
<i>Påverkansfaktor</i>				
<i>Kompetens</i>	Utredning dagvattendammar	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår
	Förbättrad reningskapacitet i dagvattendamm	VA- och avfallsenheten	Mellan	Pågår
	Grodprojekt	Park- och naturenheten	Kort	Pågår
	Drift av naturreservat	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Restaurering av våtmark	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Viltvårdsplan	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Ekotjänster	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Dagvattenstrategi	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår
	Försök med gräsarmerade parkeringsytor	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
<i>Inköp och upphandling</i>	Krav på skötselentreprenör att de bedriver aktivt miljöarbete	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
<i>Energieffektivisering</i>	Renovera pumpstationer	VA- och avfallsenheten	Kort	Pågår, plan på 2 stationer per år
<i>Kemikalier</i>	Inga gifter eller konstgödsel används vid Nyckelviken	Park- och naturenheten	Kort	Pågår
	Fosforfälla vid naturreservat	Park- och naturenheten	Mellan	Pågår
<i>Avlopp</i>	Bräddrutin	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår
	Ersätta enskilda avlopp med kommunalt VA	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår
	Slyröjning i diken för god dagvattenfunktionalitet	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Mellan	Pågår

God bebyggd miljö	Aktivitet	Ansvarig	Tidplan	Uppföljning 2015-10-01
Påverkansfaktor				
<i>Kompetens</i>	Avfallsplan	Avfallsgruppen	Lång	Beslutad, genomförande pågår
	Minska trafikbuller	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Parkeringsstrategi	Trafikenheten	Lång	Beslutad, genomförande pågår
	Säkra skolvägar och trafiksäkerhet för att barn ska kunna gå och cykla till skolan	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Miljöredovisningar och eller MKBer tas fram i stadsbyggnadsprojekt	Vägenheten	Lång	Pågår
	Drift av naturreservat	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Implementering av grönsstrukturprogrammet	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Grönrytefaktor	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Restaurering av våtmark	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Viltvårdsplan	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Ekotjänster	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Dagvattenstrategi	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår
	Långsiktigt hållbar stadsutveckling ur ett drifts- och framkomlighetsperspektiv	Respektive huvudman	Lång	Pågår
	Försök med gräsarmerade parkeringsytor	Tekniska drifts- och underhållsenheten	Kort	Pågår
<i>Inköp och upphandling</i>	Krav på skötselentreprenör att de bedriver aktivt miljöarbete	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
	Miljökrav ställs i samband med upphandling och miljökonsult anlitas i arbetet	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling
<i>Transporter och resor</i>	Utbyggd cykelinfrastruktur	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Underlätta för att gång, cykel och kollektivt resande	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Tillgänglighetsanpassning av busshållplatser	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Utbyggnad av infartsparkeringar	Trafikenheten	Lång	Pågår
	Sänkta hastigheter från 50 till 40 km/h	Trafikenheten	Kort	Pågår
<i>Energieffektivisering</i>	Utfasning kvicksilverbelysning mot mer energieffektiva ljuskällor samt dimring	Vägenheten	Mellan	Pågår
<i>Avlopp</i>	Ersätta enskilda avlopp med kommunalt VA	VA- och avfallsenheten	Lång	Pågår

Ett rikt växt och djurliv	Aktivitet	Ansvarig	Tidplan	Uppföljning 2015-10-01
<i>Påverkansfaktor</i>				
<i>Kompetens</i>	Förbättrad reningskapacitet i dagvattendamm	VA- och avfallsenheten	Mellan	Pågår
	Fjällkor i stallet	Park- och naturenheten	Kort	Finns
	Naturbetesmarker	Park- och naturenheten	Kort	Finns
	Grodprojekt	Park- och naturenheten	Kort	Pågår
	Drift av naturesservat	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Implementering av grönstrukturprogrammet	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Grönytefaktor	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Restaurering av våtmark	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Viltvårdsplan	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
	Ekotjänster	Park- och naturenheten	Lång	Pågår
<i>Inköp och upphandling</i>	Krav på främjande av biologisk mångfald vid tecknande av skötselavtal	Park- och naturenheten	Kort	Sker i samband med upphandling
	Krav på skötselentreprenör att de bedriver aktivt miljöarbete	Respektive upphandlande enhet	Kort	Sker i samband med upphandling

6.2 Natur- och trafikprocessens enhetsspecifika miljöåtaganden

Enhetsspecifika miljöåtaganden och handlingsplaner återfinns i verktygslådan SMART.

7 Indikatorer

Kompetens:

Andel medarbetare med genomförd grundläggande miljöutbildning: 82 % (83 %)

Upphandling och inköp:

Andel genomförda upphandlingar som ställer miljökrav utifrån Nacka kommuns [policy för inköp och upphandling](#): Enligt inköpsenheten ställs miljökrav för de upphandlingar som görs from 2013 Miljöstyrningsrådets (MSR) avancerade nivå (om MSR tagit fram miljökrav för det område som upphandlas).

För entreprenadupphandlingar ställs regelmässigt miljökrav som är likvärdiga med MSR:s avancerade nivå. 100 %

Transporter och resor:

Andelen miljöfordon som används i tjänsten för persontransporter enligt [definition från Vägtrafikskattelagen SFS 2006:227](#): 85 %

Energi:

Energiförbrukning vid va-system. Antalet MWh/år: 3 904 MWh/år (4 248 MWh/år 2013).

Energiförbrukning för gatubelysningen. Antalet MWh/år: 6 100 MWh/år (6 100 MWh/år 2013)

Avfall: (2013 års värde inom parentes)

Indikator, kg/person	Referensvärde 2014 totalt antal kg	Kg/person (2014)
Kärl- och säckavfall, inkl matavfall	21 167 740 kg (20 482 000 kg)	220 (217)
Grovavfall från ÅVC och separat insamlade mängder grovavfall	10 391 436 kg (10 421 000 kg)	108 (110)
Farligt avfall från hushåll	663 897 kg (697 132 kg)	6,9 (7,38)
Förpackningar och tidningar som samlas in via återvinningsstationer eller fastighetsnära insamling	5 195 718 kg (5 006 000 kg)	54,0 (53,0)

Kemikalier:

Jättebjörnlokor; antalet bestånd som bekämpas på kemisk väg: 17 st (15 st) varav 66 st i bestånd 2015.

8 Miljöförbättringar

Inom natur- och trafikprocessen sker dagligen arbeten som påverkar miljön på ett eller annat vis. Vår ambition är att i varje arbete beakta miljön och genomföra åtgärder som leder till förbättringar. Vissa åtgärder har större påverkan än andra, men inte heller de små åtgärderna får förringas. Nedan listas exempel på påbörjade, pågående och genomförda miljöförbättringar:

Begränsad klimatpåverkan:

Inom målet begränsad miljöpåverkan ryms många av de strategier och planer som tas fram inom natur- och trafikprocessen, ex vis avfallsplan, parkeringsstrategi, cykelplan, grönstrukturprogram och ekosystemtjänster. Flera är beslutade sedan ett par år tillbaka och arbetet för att verkställa planerna har kommit en bra bit på väg.

- Cykelplan – finns beslutad av TN, KS, KF.
- VA- finns beslutad av KS/KF.
- Avfallsplan – finns beslutad av KS/KF. Aktiviteter kopplade till avfallsplanen finns framtagna.
- Utfasning av kvicksilver i kommunens belysning – pågår och har fått ny fart när ny entreprenör är upphandlad.
- Genomfört energibesparing genom kortare tid som belysning är tänd. Genomfört, ej rimligt att sänka ytterligare.
- Utfasning av mindre miljövänliga bilar/egenägda bilar – finns en äldre bil kvar. Övriga mindre miljövänliga bilar är utfasade.
- Leasa miljöbilar.
- Arbetar strategiskt med beteendepåverkan inom kommunikationer (mobility management)- arbete pågår med framkomlighetsåtgärder, med gång- och cykelbanor och med tillgänglighetsåtgärder för att öka kollektivtrafikåkandet, säkra skolvägar för att barn ska ta sig till och från skola gående eller per cykel, mm.
- Bättre avfallshantering på förrådet vid Duvnäs Utskog – komprimatorer är upphandlade och på plats.

Frisk luft:

Vad gäller miljömålet frisk luft pågår arbeten huvudsakligen inom trafik, park och naturområdet. Bland annat i arbetet med grönytefaktor, ekosystemtjänster samt för att underlätta för gång, cykel och kollektivt resande.

Giftfri miljö:

För att minska gifter i miljön så finns det ett flertal åtgärder kopplade till avfallsplanen bland annat för att underlätta insamlandet av miljöfarliga produkter. Även internt är det viktigt att vi hanterar kemikalier på ett föreskrivet vis och stora insatser har genomförts under de senaste åren för att förbättra hantering och användning av kemikalier inom driftsverksamheten. Andra åtgärder har varit att minska saltanvändning genom att använda saltlake istället för rent salt som halkbekämpningsåtgärd.

Levande sjöar, vattendrag och hav i balans:

Inom området levande sjöar, vattendrag och hav i balans är dagvattenfrågan stor och stora resurser sätts in för att förbättra reningskapaciteten i dagvattensystemen. Här genomförs åtgärder både på lång och kort sikt, som exempelvis att bidra till att ersätta enskilda avlopp med kommunalt VA, renovera pumpstationer för att minska volymen

bräddat spillvatten, genomföra dagvattenstrategin, att inte använda konstgödsel vid Nyckelvikens och att slyröja diken för att de ska ha god dagvattenfunktionalitet.

God bebyggd miljö:

Natur- och trafikprocessens medarbetare används ofta som experter inom stadsbyggnadsprojekt för att bidra med kompetens inom respektive område, VA, avfall, väg, trafik, park och natur. Detta bland annat för att säkerställa att driftsfrågorna beaktas redan i utbyggnadsskedet.

Även åtgärder för att förbättra redan bebyggd miljö pågår, som exempelvis att det finns möjlighet att ansöka om fönsterbidrag för att minska bullerstörningen i bostäder.

Ett rikt växt och djurliv:

Park- och naturenheten är den enhet inom natur- och trafikprocessen som huvudsakligen bidrar till att uppnå målet om ett rikt växt och djurliv. Här genomförs åtgärder som bildande och drift av naturreservat, restaurering av våtmarker, naturbetesmarker, fjällkor i stallet, grodprojekt och implementering av grönstrukturprogrammet.

9 Förteckning över genomgångna utbildningar

- Grundläggande utbildning i miljökunskap i samarbete med Miljöstegen – ca 25 medarbetare
- Miljökörkortet, 106 av 129 medarbetare
- Utbildning i sparsam körning har genomförts på VA- och avfallsenheten och trafikenheten – 13 st.
- Utbildning i miljöbalken för enhetschefer.
- Utbildning i miljökrav i samband med upphandling – 60 talet medarbetare
- Utbildning i Ekosystemtjänster – träd i gatumiljön – 60 talet medarbetare
- Utbildning Dagvatten – 60 talet medarbetare

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

